

Hammas- ja suusairaudet: Ehkäisevä suun perusterveydenhuolto

ICD-luokitus

Ei ICD-koodia

Ehkäisevän hoidon ensisijaisena tavoitteena on estää hammas- ja suusairauksien kehittyminen sekä ylläpitää suun hyvää terveyttä ja toimintakykyä. Ehkäisevää suun terveydenhoitoa sisältyy pääosin jokaiseen hoitokäyntiin. Mikäli potilaalla ylittyy tavanomaisiin hoitotoimenpiteisiin liittyvä ehkäisevän hoidon tarve, hänet ohjataan tarvittaessa erillisille ehkäisevän hoidon käynneille.

Ehkäisevää perushoitoa muun hoitokäynnin yhteydessä

- Ravintoneuvonta, kotihoidon täsmentäminen, fluori- tai muu lääkekäsittely, hammaspeitteiden kuten plakin ja hammaskiven poisto

Tehostettua ehkäisevää hoitoa erillisellä vastaanottokäynnillä, jos potilaalla todetaan:

- Lisääntynyt karies- ja kiinnityskudossairauksien riski: 1) hampaiden puhkeamisvaihe, 2) aktiivinen alkuvaiheen karies tai hammaskaulakaries ja huono kiinnityskudosten tila (syventyneet ientaskut ja/tai lisääntynyt verenvuoto), 3) alentunut syljeneritys
- Vaillinainen kyky huolehtia itse suun puhdistuksesta ja kotihoidosta
- Sairauksien tai lääkityksen aiheuttama lisääntynyt suun sairauksien riski

Väestötasolla ehkäisevää suun terveydenhoitoa toteutetaan yhteistyössä eri sektoreiden kanssa. Ehkäisevä suun terveydenhoito on yhteistyötä äitiys- ja lastenneuvoloiden, päiväkotien, koulujen, työterveyshuollon, kotisairaanhoidon, kotipalvelun ja hoitolaitosten henkilökunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuutila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Lisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Kiireettömän hoidon tarpeen arviointi ja hoidon perusteet perusterveydenhuollossa*

Hoidon tarpeen arvioinnissa huomioidaan potilaan oireet, niiden kesto ja muut potilaan ongelmaan liittyvät asiat, yleinen terveydentila sekä hoitokertomuksesta ilmenevät aikaisemmat tiedot. Kiireellisyysryhmä voi vaihdella sekä suun sairauden hoidon tarpeen että muun sairauden perusteella samankin potilaan kohdalla hoitajakson aikana. Potilaat, joilla on äkillisiä särkyjä, voimakkaita oireita, turvotuksia, tulehduksia ja tapaturmapotilaat hoidetaan joko päivystyksenä tai kiireellisenä. Lähetteellä hoitoon tulevien potilaiden hoidon tarpeen arvio ja hoito järjestetään aina hoidon kiireellisyys huomioon ottaen.

Kolmen vuorokauden kuluessa: Potilas, jolla on oireita

- Potilaalla on selkeitä oireita, jotka hoidon tarpeen arvion ja potilaan mielestä eivät vaadi päivystyksellistä hoitoa.

Kolmen viikon kuluessa: Potilaalla on lieviä oireita

- Potilailla on lieviä oireita ja vaivoja, jotka vaativat hoidon tarpeen arviointia ja hoitoa. Hoitoaika annetaan yleensä hammaslääkärille ja tarvittaessa suuhygienistille.
- Lähetteellä hoitoon tulevat ja päivystykselliset jatkohoidot.

Kolmen kuukauden kuluessa: Sairauksien epäily

- Epätietoiset potilaat, joita jokin suun muutos askarruttaa, mutta joilla ei ole oireita. Annetaan aika hammaslääkärille tai suuhygienistille, jolla on mahdollisuus konsultoida välittömästi hammaslääkärää.

Kuuden kuukauden kuluessa: Uudet oireettomat potilaat ja sovittu tutkimus

- Uusille oireettomille potilaille, joilla ei ole aikaisempia hoitotietoja tai edellisestä hoitokerrasta on useampia vuosia (3-5 vuotta), annetaan aika hammaslääkärin tutkimukseen. Hoitosuunnitelman ja työnjaon perusteella potilas voidaan ohjata myös suuhygienistille hoidon kuluessa.
- Edellisen hoitajakson päätteeksi on sovittu tutkimus, joka liittyy sairauden etenemisen seuraamiseksi. Hammaslääkärin tutkimuksen ja hoitosuunnitelman mukaisesti osa potilaista voidaan ohjata sovitun työnjaon mukaisesti suuhygienistille tai hammashoitajalle.

Veritartuntariskipotilaat (veriteitse tarttuvat hepatiitti C, HIV)

- Hoitoon pääsy potilaan hoidon tarpeen kiireellisyyden ja terveystilan perusteella.

Hoidon jaksottaminen pidemmälle ajalle perustuu potilaan esitietoihin, suun tutkimukseen, taudin määritykseen ja näiden perusteella hammaslääkärin yhteisymmärryksessä potilaan kanssa tekemään hoitosuunnitelmaan.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

*Ks. myös 1) ehkäisevä hoito, 2) hampaiden kiinnityskudossairauksien hoito, 3) proteettinen hoito, 4) oikomishoito ja 5) leukanivelten ja parentaelinten toimintahäiriöiden hoito

Työryhmä

Nordblad Anne(anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuutila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruukonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Hampaiden kiinnityskudossairauksien kiireetön hoito perusterveydenhuollossa

ICD-luokitus

K05 Hampaan kiinnityskudosten sairaudet

K06.00-K06.01 Paikallinen tai yleinen ikenen vetäytyminen

K06.1 Ikenen liikakasvu

T84.60-64 Hammasimplanttiin liittyvä tulehdus

Kiinnityskudossairaudet ovat suurelta osin pitkäaikaisia ja oireettomia/lieväoireisia sairauksia, minkä vuoksi taudin varhainen toteaminen on tärkeää. Hampaiden kiinnityskudossairaudet ovat merkittävässä määrin ehkäistävissä ja hoidettavissa hyvällä suuhygienialla.

Hoidon tarpeen arvioissa tulee huomioida potilaan oireet, niiden kesto ja muut potilaan ongelmaan liittyvät asiat, yleinen terveydentila sekä hoitokertomuksesta ilmenevät aikaisemmat tiedot. Kiireellisenä hoidetaan voimakkaasti oireilevat sekä ne potilaat, joiden terveydentila edellyttää ientulehdusten välitöntä hoitoa. Lähetteellä hoitoon tulevien potilaiden hoidon tarpeen arvio ja hoito järjestetään hoidon kiireellisyys huomioon ottaen.

Kolmen vuorokauden kuluessa: Potilaalla on selkeitä oireita

- Potilaalla on kipua, turvotusta tai märkävuotoa ikenen alueella. Potilaan hammas on puruarka ja sen liikkuvuus on lisääntynyt. Ikenen alueella on aristavia, haavaisia tai rakkulamaisia muutoksia.

Kolmen viikon kuluessa: Potilaalla on oireita tai iensairauteen liittyviä muutoksia

- Potilaan ien on herkästi vertavuotava, punoittava, turvonnut ja potilaalla on sairaus, lääkitys tai muu tila, joka edellyttää hoitoon pääsyä. Hampaiden tai hammasimplantin liikkuvuus on selvästi lisääntynyt. Potilaalla on aikaisemmin todettu krooninen iensairaus, joka oireilee. Päivystykselliset jatkohoidot.

Kuuden kuukauden kuluessa: sairauksien epäily tai sovittu hoidon kontrollikäynti

- Potilaalla on verenvuotoa ikenestä, hampaissa lisääntynyttä liikkuvuutta, pahaa makua suussa tai ongelmallinen pahanhajuinen hengitys.

Hoidon tarpeen arvio

- Uudelta potilaalta hammaslääkäri tai suuhygienisti määrittää 1) esitiedot, 2) hammaspeitteet ja suuhygieniatason, 3) ientaskut ja ienverenvuodon, 4) kariksen sekä 5) täytteet.
- Tarvittavat lisätutkimukset suorittaa hammaslääkäri, joka tekee sairauden määrittämisen ja laatii työnjakoon liittyvät lähetteet sekä vastaa kokonaishoitosuunnitelmasta.
- Ylläpitohoitoon suuhygienistille ohjaava lähete kattaa tarpeellisen hoidon ajanjakson (esim. ½ -2 vuotta).

Ylläpitohoidon tiheyden arviointi

- Sairauden etenemisen ja hoitovasteen perusteella määritetään hoito.
- Huomioidaan lääkitykset ja muut sairaudet ja tekijät, joilla voi olla vaikutusta iensairauden etenemiseen tai jotka voivat pahentua iensairauden seurauksena.
- Potilaan hoitoon kuuluu aina suun puhdistuksen opettaminen sekä kotihoidon mahdollistavien olosuhteiden varmistaminen.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Sama kuin edellisessä

Hammas- ja suusairaudet: Hammas- ja muiden kudospuutosten korvaaminen ja muu kiireetön proteettinen hoito perusterveydenhuollossa

ICD-luokitus

K00 Hampaiden kehityksen ja puhkeamisen häiriöt

K08 Muut hampaiden ja tukikudosten sairaudet

K12.12 Hammasproteesin aiheuttama suutulehdus

Q35 – Q37 Huulihalkio ja suulakihalkio

Q 87 Muut määritetyt useisiin elinjärjestelmiin kohdistuvat synnynnäiset epämuodostuma-
oireyhtymät

T 90 Pään vammojen myöhäisvaikutukset

Hoidon tarpeen arvioissa tulee huomioida potilaan oireet, niiden kesto ja muut potilaan ongelmaan liittyvät asiat, yleinen terveydentila sekä hoitokertomuksesta ilmenevät aikaisemmat tiedot. Proteesien käyttöön liittyvät ongelmat kuten painohaavat ja hankaumat limakalvoilla tulee ottaa huomioon hoidon kiireellisyyttä arvioitaessa.

Kolmen vuorokauden kuluessa: potilaalla oireita tai proteesit rikkoutuneet

- Potilaalla on proteesien rikkoutumisesta johtuvia vaikeita haittoja tai pehmytkudosvammoja. Hammastapaturman johdosta menetetty etualueella hammas, joka korvataan väliaikaisesti.

Kolmen viikon kuluessa: potilaan proteesin tai muun proteettisen työn rikkoutuminen

- Potilaalla on proteesien rikkoutumisesta johtuvia haittoja ja hoidon tarpeita. Päivystykselliset jatkohoidot.

Kuuden kuukauden kuluessa

- Potilaalla on huonosti istuvat proteesit ja toiminnallisia vaikeuksia purennassa.

Proteettisen hoidon perusteet

- Synnynnäisesti puuttuvien hampaiden korvaaminen joko perusterveydenhuollossa tai yhteistyönä erikoissairaanhoidon kanssa
- Menetetyn/menetettyjen hampaiden korvaaminen, kun menetys tai muutos purentakyvyssä (esim. vaikeasti kulunut hampaisto) aiheuttaa merkittävää toiminnallista ja/tai sosiaalista haittaa.
- Hammastapaturman hoito
- Pahoin vaurioituneen hampaan tai hampaiston korjaaminen vaihtoehtona toistuville korjaavan hoidon toimenpiteille
- Vanhan proteesin uusiminen ja ylläpitohoito erityisesti vanhuksilla ja laitospotilailta tai kokonaan omat hampaansa menettäneillä
- Erikoissairaanhoitona toteutetun hammasproteesihoidon jatkohoito hoitosuunnitelman perusteella

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuuttila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Purentaelinten ja leukanivelten toimintahäiriöiden kiireetön hoito perusterveydenhuollossa

ICD-luokitus

K07.5 Poikkeavat dentofasiaaliset (hampaiden ja leukojen) toiminnot

K07.6 Leukanivelen sairaus

M79.1 Lihassärky

F45.8 Hampaiden kiristely (bruksismi)

S03.0 Leukanivelen välilevyn sijoiltaan meno

Hoito on aiheellinen, jos potilaalla on merkittäviä oireita. Kiireellisesti hoidettavia ovat esim. leukalukko ja voimakkaista oireista kärsivät potilaat.

Kolmen vuorokauden kuluessa: Potilaalla on selkeitä oireita

- Potilaalla on kivuliaita naksahduksia, kipua leukanivelen alueella ja leuan liikerajoitusta.
- Potilaalla on voimakasta kipua puremalihaksissa, hampaissa ja kasvoissa ja kasvilihasten puutumisen tunnetta.

Kolmen viikon kuluessa: lähetteellä tuleva potilas ja oireileva potilas

- Potilas tulee lähetteellä hoitoon tai tulee päivystykselliseen jatkohoitoon. Potilaalla on eriasteisia muutoksia leukanivelessä ja esim. nivelreumapotilaalla on leukaniveloireita.

Kuuden kuukauden kuluessa

- Voimakkaasta narskuttelusta tai hampaiden jatkuvasta puremisesta johtuva purentalihasten oireilu, hampaiden kuluminen, tai hampaiden ja paikkojen lohkeilu.
- Lievä tai ajoittainen kiputila leukanivelissä, puremalihaksissa, kasvoissa tai hampaitossa.

Purentaelimen toimintahäiriöiden mukaan lukien leukanivelen välilevyperäisten ongelmien ja leuan nivelrikon hoidoilla on hyvä ennuste. Jos ei saada hoitovastetta, kirjoitetaan lähete erikoissairaanhoidon.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuutila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Liisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Kiireetön oikomishoito perusterveydenhuollossa

ICD-luokitus

K00 Hampaiden kehityksen ja puhkeamisen häiriöt

K01 Puhkeamattomat ja osittain puhjenneet hampaat

K03.5 Hampaiden ankyloosi

K07 Purentaelinten poikkeavuudet (esim. leukojen koon suuret poikkeavuudet, hammas-kaarien välisen suhteen poikkeamat ja hampaiden poikkeava sijainti tai asento)

K08.1 Onnettomuuden, hampaiden poiston tai hampaan kiinnityskudoksen paikallisen sairauden aiheuttama hampaiden menetys

Q35-37 Huuli-suulakihalkio

Hoidon tarpeen arvioinnin ajankohta lapsilla ja nuorilla

- Oikomishoidon tarve arvioidaan maitohampaistosta sekä ensimmäisessä ja toisessa vaihduntavaiheessa.
- Hoidon paras ajankohta arvioidaan yksilöllisesti.

Kehittyvä purenta

- Purentavirheen vaikeusaste arvioidaan 10-portaisella asteikolla¹ (linkki lomakkeeseen). Hoidossa etusijalla ovat luokkien 10 – 8 purentavirheet. Luokkaan 7 kuuluvista purennoista hoidetaan ne, joiden arvioidaan pahenevan aikaa myöten.

Valmiiksi kehittynyt purenta

- Etusijalla ovat luokkien¹ 9 – 10 purentavirheet sekä luokka 8 silloin, kun siitä on vakavaa terveydellistä haittaa sekä purennoilla, joissa oikomishoito on muun hammashoidon toteuttamiseksi välttämätön.

¹ Pisteytyksen luokat 10 – 7

- Luokka 10: Huuli- ja suulakihalkioihin liittyvät poikkeamat, vaikea-asteiset leukojen ja pään alueen kehityshäiriöt sekä suun alueen vaurioiden jälkitilat
- Luokka 9: Usean hampaan puuttumisesta johtuva purentaan toiminnan selkeä haitta, purenta, jossa alaleuka ja yläleuka ovat huomattavan virheellisessä asemassa toisiinsa nähden, erittäin vaikea avopurenta, puhkeamatta jäänyt yläetuhammas
- Luokka 8: Purenta, jossa alaleuka ja yläleuka ovat virheellisessä asemassa toisiinsa nähden, vaikea avopurenta, syväpurenta, risti- tai saksipurenta, joka aiheuttaa toiminnallista haittaa, huomattava hampaiston ahtaus, menetetyt tai puuttuvat yläetuhampaat, hammastapaturmien jälkitilat, puhkeamatta jääneet hampaat, pysyvien hampaiden ankyloosit (kiinnittyminen luuhun).
- Luokka 7: Suuri ylipurenta, syväpurenta, jonka arvioidaan syvenevän, tai avopurenta, selvä hampaiston ahtaus tai aukkoisuus, hampaiston poikkeavuudet ja tilat, joihin liittyy pysyvän hampaan puhkeamatta jäämisen riski.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuutila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Kasvojen ja leukojen poikkeavuuksien kiireetön hoito erikoissairaanhoidossa

ICD-luokitus

K07.0 Leukojen koon suuret poikkeavuudet

K07.1 Leukojen ja kallonpohjan välisen suhteen poikkeamat

K07.2 Hammaskaarien välisen suhteen poikkeamat

Q35-37 Huuli- ja suulakihalkiot

Q67 Synnynnäiset pään, kasvojen, selkärangan ja rintakehänluiden ja lihasten epämuotoisuudet

Q87 Useisiin elinjärjestelmiin kohdistuvat synnynnäiset epämuodostumaoireyhtymät

T90 Vammojen ja ulkoisten syiden myöhäisvaikutukset, esim. traumausten ja kasvainten hoitojen jälkitilat

Kiireettömän hoidon perusteet erikoissairaanhoidossa

Kiireettömän hoidon edellytyksenä tulee olla kasvojen tai leukojen poikkeavuuden lisäksi vähintään yksi alla luetelluista tekijöistä. Niiden olemassaolosta huolimatta voi olla perusteltua pidättäytyä hoidosta, jos siitä ei ole odotettavissa olevaa hyötyä potilaan liittänsairaudet ja muut tekijät huomioiden. Ohjaavista kriteereistä poikkeavat hoitopäätökset on perusteltava kirjallisesti.

- **Purentaongelman vaikeusaste** 1) Syvä, traumaattinen purenta, 2) huomattava avopurenta, 3) huomattava purentaan leveysepäsuhta, 4) huomattava leukojen epäsymmetria
- **Muut tilaan liittyvät tai hoitoa vaikeuttavat muut taudit:** 1) Uniapneatauti, jossa leukojen epäsuhta on vaikuttava tekijä unenaikaisessa hengityskatkoksessa, 2) reumatauti tai muu vastaava leukaniveliä vaurioittava tauti, 3) muu sairaus, joka on vaikuttanut purentaongelman syntyyn tai hoitoon
- **Leukojen tai hampaiston epäsuhtauden aiheuttamat haitat:** 1) Huomattava toiminnallinen haitta liittyen syömiseen, pureskeluun tai puheeseen, 2) kipua, 3) muu huomattava toiminnallinen haitta, joka vaikuttaa potilaan sosiaaliseen elämään
- **Kirurgista toimenpidettä ja / tai anestesiaa vaikeuttavat sairaudet:** 1) Verenvuototaudit, sydän- ja verisuonitaudit, 2) alentunut immuunivaste tai kudosten huono paranemistaipumus, 3) potilaan muu sairaus, joka edellyttää hoidon toteuttamista sairaalassa
- **Laajat ja teknisesti vaativat hoidot:** 1) Useiden erikoisalujen yhteistyötä vaativat laajat kokonaishoidot, 2) teknisesti vaativa kirurginen hoito 3) laajat kirurgiset toimenpiteet (luusiirteet ym.)

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuuttila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Liisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Purentaelinten ja leukanivelen toimintahäiriön kiireen hoito erikoissairaanhoidossa

ICD-luokitus

K07.5 Poikkeavat dentofasiaaliset (hampaiden ja leukojen) toiminnat

K07.6 Leukanivelen sairaus

M79.1 Lihassärky

F45.8 Hampaiden kiristely (bruksismi)

S03.0 Leukanivelen välilevyn sijoiltaan meno

Kiireettömässä hoidon läheteindikaatiot erikoissairaanhoitoon

Konservatiivinen hoito perusterveydenhuollossa ei ole tuottanut tulosta noin 3 kuukauden kuluessa, tavanomaisessa lukkiutumatapauksessa noin 2 - 3 viikossa tai potilaalla on muita sairauksia tai tekijöitä, jotka vaativat tutkimuksen ja hoidon suoritettavaksi erikoissairaanhoidossa.

Kiireettömän hoidon perusteet erikoissairaanhoidossa

Kiireettömän hoidon edellytyksenä tulee olla vähintään yksi alla luetelluista tekijöistä. Niiden olemassaolosta huolimatta voi olla perusteltua pidättäytyä hoidosta, jos siitä ei ole odotettavissa olevaa hyötyä potilaan liittämissairaudet ja muut tekijät huomioiden. Ohjauksesta kriteereistä poikkeavat hoitopäätökset on perusteltava kirjallisesti.

- Leukaniveliä vaurioittava sairaus
- Leukanivelen kuvantamistutkimuksessa on todettu kudostuhoa (esim. reuman tai kasvaimen seurauksena).
- Leukanivelmurtuman jälkitilaan liittyvät vaivat (esim. suun avausrajoitus)
- Leukanivelen toistuva sijoiltaan meno
- Purentaan selkeä muuttuminen leukanivelsairauden vuoksi: 1) avopurenta tai syvä retrognatia (leuan tai leukojen sijainti normaalia taempana), 2) purenta on auennut toispuolisesti
- Alaleuan toiminnan häiriöt, kun niihin liittyy 1) voimakkaat alaleuan liikerajoitukset, 2) kivuliaat naksahdukset tai muut voimakkaat leukanivelen äänet, 3) kipu tai turvotus leukanivelessä, 4) voimakas kipu käsin tunnustellen puremalihaksissa, 5) kasvokipu, päänsärky, kielikipu 6) turtumisen ja puutumisen tunne, palan tunne nielussa, äänen käytön vaikeudet, korvien särky (tinnitus), soiminen ja lukkiutuminen

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuutila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Hampaiden kiinnityskudossairauksien kiireetön hoito erikoissairaanhoidossa (myös hammasimplantit eli istutteen)

ICD-luokitus

K05 Hampaan kiinnityskudosten sairaudet

K06.00 –K06.01 Paikallinen tai yleinen ikenen vetäytyminen

K06.1 Ikenen liikakasvu

T84.6 Hammasimplanttiin liittyvä tulehdus

Kiireettömän hoidon perusteet erikoissairaanhoidossa

Kiireettömän hoidon edellytyksenä tulee olla vähintään yksi alla luetelluista tekijöistä. Niiden olemassaolosta huolimatta voi olla perusteltua pidättäytyä hoidosta, jos siitä ei ole odotettavissa olevaa hyötyä potilaan muut sairaudet ja tekijät huomioiden. Ohjaavista kriteereistä poikkeavat hoitopäätökset on perusteltava kirjallisesti. Potilaan yleinen terveydentila tai lääkitys voi edellyttää, että hampaiden kiinnityskudossairaudet hoidetaan kiireellisesti, koska hoitamattomana ne voivat haitata potilaan muiden sairauksien hoitovastetta ja/tai pahentaa näitä sairauksia.

- Vaikeahoitoinen hampaan kiinnityskudoksen tulehdus (parodontiitti), johon kuuluu mm. vaikea nuoruusiän ja nopeasti etenevä parodontiitti
- Vaikea parodontiitti silloin, kun perusterveydenhuollossa ei ole saatu vastetta asianmukaisesta hoidosta huolimatta, esim. hoito vaatii erikoissairaanhoidon leikkaustekniikoita.
- Kuduskuoliota aiheuttava haavainen ientulehdus (gingiviitti) ja hampaan kiinnityskudoksen tulehdus (parodontiitti)
- Hammaslääketieteen ja lääketieteen konsultointia vaativat sairaudet ja hammasimplanttiin liittyvät tulehdukset, jotka hoidetaan monialaisena yhteistyönä
- Laajat hammaslääketieteelliset kokonaishoidot, joissa hampaan kiinnityskudoksen sairauksiin kohdistuva hoito on osana muuta hammaslääketieteellistä erikoissairaanhoitoa
- Hampaiden kiinnityskudosten infektioiden hoito seuraavien sairauksien tai tautien yhteydessä: 1) Pään ja kaulan alueen pahanlaatuiset kasvaimet, 2) leukojen alueen sädehoito, 3) solunsalpaajahoito, 4) ennen elinsiirtoja, 5) hyljinnänestolääkkeistä aiheutunut ikenien liikakasvun hoito, 6) immuunivastetta heikentävän lääkityksen yhteydessä, 7) vaikeat verisairaudet (esim. neutropenia eli neutrofiilisten solujen puute tai trombosytopenia eli verihiutaleniukkuus tai verenvuototaudit), 8) vaikeat sydänsairaudet, 9) vaikeahoitoinen diabetes, 10) muu vaikea sairaus, joka edellyttää hoidon toteuttamista sairaalassa.
- Vaikeat limakalvosairaudet ja muihin sairauksiin liittyvät ienmuutokset

Erikoishammaslääkäri vastaa kokonaishoitosuunnitelmasta ja hoidon toteutuksesta. Hammaslääkäri tai suuhygienisti voi hoitaa potilasta sovitun työnjaon mukaisesti.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuuttila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Liisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Hammas- ja muiden kudospuutosten korvaaminen ja muu korjaava kiireetön proteettinen hoito erikoissairaanhoidossa

ICD-luokitus

K00 Hampaiden kehityksen ja puhkeamisen häiriöt (esim. synnynnäinen vajaahampaisuus, hampaattomuus, hampaiden koon ja muodon poikkeavuudet)

K07 Purentaelinten poikkeavuudet (esim. leukojen koon suuret poikkeavuudet, hammaskaarien välisen suhteen poikkeamat, ja hampaiden poikkeava sijainti tai asento)

K08.0 Systeemisairaudesta aiheuttama hampaiden menetys

K08.1 Onnettomuuden, hampaiden poiston tai hampaan kiinnityskudoksen paikallisen sairauden aiheuttama hampaiden menetys

K08.2 Hampaattoman alveoliharjanteen (leukaluuharjanteen) surkastuneisuus

Q 16-17 Synnynnäiset korvaepämuodostumat

Q35-37 Huuli- ja suulakihalkiot

Q67 Synnynnäiset pään, kasvojen, selkärangan ja rintakehänluiden ja lihasten epämuotoisuudet

Q87 Useisiin elinjärjestelmiin kohdistuvat synnynnäiset epämuodostumaoireyhtymät

T90 Vammojen ja ulkoisten syiden myöhäisvaikutukset, esim. traumojen ja kasvainten hoitojen jälkitilat

Kiireettömän hoidon perusteet erikoissairaanhoidossa

Kiireettömän hoidon edellytyksenä tulee olla vähintään yksi alla luetelluista tekijöistä. Hoidon edellytyksenä voi olla erityisosaamista ja laajaa monialaista hammaslääketieteellistä yhteistyötä vaativa proteettinen hoito. Niiden olemassaolosta huolimatta voi olla perusteltua pidättäytyä hoidosta, jos siitä ei ole odotettavissa olevaa hyötyä potilaan muut sairaudet ja tekijät huomioiden. Ohjaavista kriteereistä poikkeavat hoitopäätökset on perusteltava kirjallisesti. Hoitoindikaatio voi olla ensisijaisesti proteettinen, kirurginen, oikomishoitoon tai hammasimplanttihoitoon (istutteisiin liittyvä).

Sairaustilat, joihin liittyy 1) laaja-alaisia hampaiden menetyksiä, 2) suun ja leukojen alueen kudospuutoksia, 3) vaikeaa toiminnallista tai esteettistä haittaa.

Hampaiden ja kudosten puutoksia korvataan proteettisella hoidolla seuraavissa tilanteissa:

- Suun ja leukojen alueen pahanlaatuiset kasvaimet
- Purentaelinten hyvänlaatuiset kasvaimet, myös laajat kystat (rakkulat) ja niihin rinnastettavat sairaudet
- Silmä-, korva- ja/tai muut kasvojen kudospuutokset
- Kasvo- ja leukavammat
- Leukaniveliä vaurioittavat sairaudet
- Synnynnäiset hammaspuutokset toiminnallisista ja esteettisistä syistä
- Useisiin hampaisiin ulottuva kiilteen ja hammasluun (dentiinin) kehityshäiriö
- Hampaiston kehityshäiriö, hampaiden muodon ja koon poikkeavuutta aiheuttavat tilat
- Leukojen ja kasvojen epämuodostumat ja oireyhtymät
- Pitkälle edennyt leuan surkastuminen, johon liittyy vaikeus käyttää proteesia
- Välitön ja välttämätön hampaiden korvaaminen yleissairaudesta vuoksi tehtävän hammasaneerauksen yhteydessä.

Käypä hoito -suositus: Ei ole

Työryhmä

Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuuttila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti OYS, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Liisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria

Hammas- ja suusairaudet: Puhkeamattoman tai osittain puhjenneen viisaudenhampaan kiireetön poisto

ICD-luokitus

K01 Puhkeamattomat ja osittain puhjenneet hampaat

Perusterveydenhuolto

Viisaudenhampaan kirurginen poisto/poistoleikkaus pystytään useimmissa tapauksissa tekemään perusterveydenhuollossa. Oireetonta puhkeamatonta viisaudenhammasta ei yleensä tarvitse poistaa.

Kiireettömän hoidon edellytyksenä tulee olla vähintään yksi alla luetelluista tekijöistä. Niiden olemassaolosta huolimatta voi olla perusteltua pidättäytyä hoidosta, jos siitä ei ole odotettavissa olevaa hyötyä potilaan muut sairaudet ja muut tekijät huomioiden. Ohjauksista kriteereistä poikkeavat hoitopäätökset on perusteltava kirjallisesti.

Poiston aiheet

- Toistuvasti tulehtuneet, oireilevat viisaudenhampaat
- Potilaan terveydentila edellyttää tulehdusten hoitamista ja viisaudenhampaalla on ilmeinen tulehtumisriski
- Hampaat, joihin liittyy ilmeinen tulehtumisriski
- Hampaaseen ja ympäröiviin kudoksiin liittyvät poikkeavat muutokset, esim. kystat (rakkulat), kasvaimet, pitkäaikainen tulehdus ympäröivässä luussa, viisaudenhampaan tai naapurihampaan vaurio
- Osana muuta suun ja leukojen alueelle kohdistuvaa hoitoa: hammas vaikeuttaa esim. leukojen korjausleikkauksia, oikomishoitoa tai proteettista hoitoa
- Hampaan alueella esiintyy kipuongelmia, joiden syiden selvittämisessä hampaan poisto on perustelua

Kiireettömän hoidon perusteet erikoissairaanhoidossa

Kiireettömän hoidon edellytyksenä erikoissairaanhoidossa on yksikin alla luetelluista tekijöistä ja viisaudenhampaan poistolle on perusteet. Hoito tulee suorittaa erikoissairaanhoitona sairaalolosuhteissa seuraavissa tilanteissa:

- Hampaaseen liittyvä tulehdus on johtanut vaikeaan paikalliseen tai yleiseen komplikaatioon.
- Potilaan terveydentila edellyttää toimenpiteen tekemistä sairaalassa.
- Vaikea erityisosaamista edellyttävä toimenpide

Käypä hoito -suositus: valmisteilla

Työryhmä Nordblad Anne (anne.nordblad@stm.fi), Palo Katri, Happonen Risto-Pekka, Hausen Hannu, Helminen Sari, Holming Heli, Huhtala Sinikka, Hännikäinen Riitta, Kellokoski Jarmo, Kilpeläinen Pauli, Knuuttila Matti, Kovari Helena, Lehtimäki Kimmo, Lindqvist Christian, Luukkonen Liisa, Meriläinen Tuomo, Oikarinen Kyösti, Peltonen Eija, Pietilä Terttu, Remes-Lyly Taina, Ruokonen Hellevi, Söderholm Anna-Liisa, Svedström-Oristo Anna-Lisa, Sajasalo Raila, Schneider Sirpa, Tiainen Leena, Varpavaara Pauli, Vinkka-Puhakka Heli, Voipio-Pulkki Liisa-Maria